

1. Świadczenie opieki zdrowotnej i zarządzanie opieką niezależnie od tego, czy opieka ma charakter promocyjny, prewencyjny, leczniczy, rehabilitacyjny czy dotyczy udzielania wsparcia.

2. Działanie w roli członka zespołu opieki zdrowotnej, co oznacza:

- współpracę ze wszystkimi osobami zajmującymi się zdrowiem, wspólne z nimi planowanie, organizowanie, zarządzanie i ocenianie usług zdrowotnych,
- organizowanie pracy w zespole pielęgniarek, wspieranie zespołu w jego pracy i rozwoju.

3. Uczucie pacjentów i personelu opieki zdrowotnej, tzn.:

- ocenianie wiedzy i umiejętności pacjenta niezbędnych do zachowania dobrego stanu zdrowia albo do jego przywrócenia,
- przygotowanie i dostarczanie pacjentowi informacji potrzebnych w aktywnym uczestniczeniu w pielęgnowaniu i przygotowaniu do samopielęgnowania,
- organizowanie i uczestniczenie w zdrowotnych programach edukacyjnych i ocenianie ich skuteczności,
- pomaganie pielęgniarkom i innym pracownikom w zdobywaniu wiedzy i umiejętności zawodowych.

4. Działanie na rzecz rozwoju praktyki pielęgniarskiej, tzn.:

- wdrażanie innowacyjnych metod pracy,
- określanie obszarów badań w pielęgniarstwie, czynne w nich uczestniczenie, przestrzeganie norm etycznych w badaniach naukowych i innych obszarach działalności.

Analiza powyżej zapisanych zadań wskazuje, że działania pedagogiczne są jednym ze stałych elementów pracy zawodowej pielęgniarki; mogą być rozpatrywane w dwóch aspektach:

- oddziaływań wychowawczych i dydaktycznych współtowarzyszących zadaniom opiekuńczym realizowanym na rzecz pacjenta (podopiecznego) i osób z jego środowiska; taki zakres zadań określamy funkcją wychowawczą,

- działalności na rzecz własnej grupy zawodowej lub własnego rozwoju zawodowego; ten zakres zadań nazywamy funkcją kształcenia.

W rozdziale omówione zostaną przede wszystkim podstawowe zagadnienia dotyczące istoty oddziaływań wychowawczych, procesu nauczania i uczenia się, których znajomość może ułatwić projektowanie i realizowanie działalności pedagogicznej w odniesieniu do podmiotu opieki. Ponieważ jednak ogólne założenia procesu wychowania, nauczania i uczenia się są uniwersalne, pielęgniarka może te informacje wykorzystać również w realizacji zadań na rzecz własnego rozwoju zawodowego i wspierania pielęgniarek w pracy i rozwoju.

8.2.2

Funkcja wychowawcza w zawodzie pielęgniarki

Współcześnie przywiązywane jest duże znaczenie przygotowaniu ludzi do aktywnego udziału w działaniach na rzecz zdrowia, do ponoszenia odpowiedzialności za własne zdrowie i zdrowie najbliższych. Stąd w programach promocji zdrowia i profilaktyki zdrowotnej określa się wiele zadań polegających na przekazywaniu ludziom wiedzy, kształtowaniu umiejętności lub wzbudzaniu motywacji do zainteresowania

sowania się sprawami zdrowia, warunkami jak najdłuższego utrzymania zdrowia w dobrym stanie, możliwościami jego poprawy.

Pielęgniarka ma szczególne możliwości i okazje do takich oddziaływań, szczególnie w odniesieniu do pacjentów, ponieważ spędza z nimi więcej czasu niż inni pracownicy ochrony zdrowia, obserwuje w różnych sytuacjach, łatwiej jest jej ocenić potrzeby i gotowość pacjenta do uczenia się i zmiany zachowań.

Zadania określane funkcją wychowawczą to wszystkie te, których celem jest zamierzony wpływ na ludzi, których pielęgniarka pielęgnuje, albo na rzecz których pracuje, a szczególnie wpływanie na składniki ich osobowości, tzn.:

- postawę,
- przekonania,
- aktywność,
- motywy postępowania,
- system wartości.

Zadania pielęgniarki mogą polegać na przekazywaniu podopiecznemu wiedzy i pomaganiu w kształtowaniu umiejętności:

- podejmowania działań prozdrowotnych w odniesieniu do siebie, osób najbliższych i środowiska, w którym pacjent żyje,
- organizowania warunków sprzyjających prowadzeniu prozdrowotnego stylu życia,
- wejścia w rolę pacjenta różnych instytucji ochrony zdrowia i zakładów opiekuńczych,
- współpracy z pielęgniarką w procesie pielęgnowania,
- samopielęgnowania i samoopieki, radzenia sobie w warunkach życia w środowisku domowym.

Niejednokrotnie wśród zadań wykonywanych przez pielęgniarki są takie, które dotyczą przygotowania ludzi do świadczenia opieki nieprofesjonalnej na rzecz członków rodziny lub osób najbliższych; najczęściej polegają one na kształtowaniu umiejętności:

- świadczenia opieki w warunkach opieki domowej,
- współpracy z pielęgniarką w procesie pielęgnowania pacjenta przebywającego w szpitalu lub innym zakładzie opiekuńczym.

Zadania funkcji wychowawczej integralnie łączą się z treścią zawodowego pielęgnowania, którego istotą jest towarzyszenie i pomaganie człowiekowi w tych działaniach, które dotyczą zdrowia, tzn. wzmocnianiu zdrowia, zapobiegania chorobom, pomocy w przezwyciężaniu choroby, kształtowaniu umiejętności życia z chorobą lub z niesprawnością. W tych sytuacjach, w których rokowanie wskazuje, że pacjent nie powróci do pełnego zdrowia, pielęgnowanie polega na takiej pomocy, która pozwoli człowiekowi na funkcjonowanie na optymalnym poziomie, niejednokrotnie polega na tworzeniu warunków godnego umierania i spokojnej śmierci. Pomaganie w pielęgnowaniu rozumiemy w znaczeniu:

- działań pielęgniarki za pacjenta lub wspólnie z pacjentem po to, aby zapewnić optymalne warunki funkcjonowania jego organizmu i zapewnić komfort w codziennym życiu,
- tworzenia warunków sprzyjających braniu przez podopiecznego odpowiedzialności za własne życie i zdrowie, ale też za zdrowie swoich najbliższych,

– usamodzielniania podopiecznego, kształtowania u niego umiejętności samoopieki i samopielęgnowania (w zakresie utrzymania komfortu życia codziennego w zdrowiu, w życiu z chorobą, w cierpieniu).

Z powyższego wynika, że **pielęgnowanie to nie tylko wykonywanie zabiegów pielęgnacyjnych, leczniczych, rehabilitacyjnych, ale również oddziaływanie wychowawcze i uczenie pacjenta, a więc przekazywanie wiedzy, pomaganie w kształtowaniu umiejętności, motywowanie pacjenta, zachęcanie do podejmowania samodzielnych czynności i wykonywania zabiegów na rzecz własnego zdrowia.**

Zadania funkcji wychowawczej pielęgniarka wykonuje nie tylko na rzecz pacjentów, ale także współuczestnicząc w realizacji celów edukacji zdrowotnej, wychowania zdrowotnego i oświaty zdrowotnej. Są to te wszystkie zadania programów promocji zdrowia i profilaktyki zdrowotnej, których istotą jest edukacja zdrowotna społeczeństwa.

Edukacja zdrowotna to działania, których celem jest wyposażenie osób zdrowych lub chorych w wiedzę i umiejętności niezbędne do przyjęcia zachowań korzystnych dla zdrowia.

Edukacja zdrowotna to proces, w którym ludzie uczą się, jak dbać o własne zdrowie i zdrowie społeczności, w której żyją; obejmuje ona trzy kolejne etapy:

1. Uświadomienie sobie przez człowieka problemów z utrzymaniem i wzmocnieniem własnego zdrowia (następuje to w wyniku podwyższenia poziomu wiedzy o zdrowiu, nabyciu nowych umiejętności oceny stanu zdrowia).

2. Podjęcie osobistych decyzji o wprowadzeniu zmian w zachowaniach na bardziej korzystne dla zdrowia (w wyniku edukacji uzyskanie wglądu we własne zdrowie i stan warunków środowiskowych, w których człowiek żyje).

3. Podjęcie zaplanowanych działań zmieniających zachowania zdrowotne i stan środowiska (w wyniku ukształtowania postawy prozdrowotnej i wzmocnienia systemu wartości).

Edukacja zdrowotna może być ukierunkowana na:

- zdrowie (wiedza o zdrowiu i wzmocnianiu zdrowia),
- czynniki ryzyka (wiedza o zagrożeniach zdrowia, uczenie unikania czynników ryzyka dla zdrowia),
- chorobę (wiedza o sposobach radzenia sobie w czasie choroby).

Wszystkie działania edukacji zdrowotnej ukierunkowane są na wzmocnianie i potęgowanie zdrowia i oprócz polityki społecznej państwa stanowią podstawowe działanie w promowaniu zdrowia w społeczeństwie.

Wychowanie zdrowotne to systemem działań, których celem jest:

- kształtowanie prawidłowych postaw sprzyjających zdrowiu i potęgowaniu zdrowia,
- wzbogacanie wiedzy o czynnikach sprzyjających zdrowiu,
- dążenie do tego, aby każdy człowiek chciał i umiał zdrowie doskonalić, chronić, ratować,
- pomoc ludziom w rozwijaniu pozytywnego zainteresowania zdrowiem, w zdobywaniu wiedzy o zdrowiu, kształtowaniu umiejętności, sprawności, nawyków służących utrwaleniu i doskonaleniu zdrowia,
- kształtowanie postawy umożliwiającej skuteczną profilaktykę, pielęgnowanie i leczenie w sytuacji wystąpienia choroby,

– stwarzanie warunków do działań i wdrażanie do tych działań, zgodnie z tym, co postuluje nauka o zdrowiu.

W wychowaniu zdrowotnym istotą jest nie tyle dostarczenie wiedzy, ile spowodowanie, aby człowiek chciał tę wiedzę wykorzystać, odczuwał potrzebę dbania o stan swego zdrowia. Jest to przede wszystkim kształtowanie postawy w stosunku do własnego zdrowia.

Oświata zdrowotna jest systemem działań polegających na przekazaniu wiedzy o zdrowiu. Podstawowym celem oświaty zdrowotnej jest wzbudzenie zainteresowania, propagowanie poglądów i przekonań, popularyzowania wiedzy o zdrowiu, przekazywanie tej wiedzy, zwrócenie uwagi szerokim kręgom odbiorców na problemy zdrowotne, propagowanie określonych zachowań zdrowotnych w całym społeczeństwie. **W działaniach tych nie chodzi o kształtowanie umiejętności, a raczej zainteresowanie problemem jak największej grupy ludzi.**

Promocja zdrowia to proces umożliwiający ludziom kontrolę nad swoim zdrowiem, tworzenie możliwości wspierania, poprawiania i utrzymania zdrowia. Proces ten jest realizowany przez osoby i instytucje poszukujące korzystnych dla zdrowia rozwiązań w zakresie polityki społecznej, tworzenia warunków sprzyjających dobremu samopoczuciu, wzmacniania inicjatyw i działań społecznych na rzecz zdrowia, rozwijania indywidualnych umiejętności służących zdrowiu. W tym procesie przypisuje się duże znaczenie kształtowaniu u ludzi zdolności uczenia się przez całe życie.

Profilaktyka zdrowotna to działania nastawione na zapobieganie chorobom. Są to wszystkie działania osób i instytucji, które umożliwiają utrzymanie i ulepszenie stanu zdrowia populacji i jednostek, np. promocja zdrowia, zachowania prozdrowotne, szczepienia ochronne, dezynfekcja, dezynsekcja, deratyzacja, higiena wody, żywności, sporty rekreacyjne, walka z zanieczyszczeniami.

Z powyższych definicji możemy wnioskować, że **wszędzie tam, gdzie w zadaniach promocji zdrowia, profilaktyki zdrowotnej, wychowania zdrowotnego i oświaty zdrowotnej mowa jest o oddziaływaniach na postawy, przekonania, uczenie ludzi, pielęgniarka uczestnicząc w tych programach realizuje zadania funkcji wychowawczej.** Do racjonalnego realizowania tych zadań potrzebna jest jej wszechstronna wiedza i umiejętności pedagogiczne.

8.2.3

Funkcja kształcenia w zawodzie pielęgniarki

W potocznym rozumieniu zadania dotyczące kształcenia wykonywane są tylko przez osoby na stanowisku nauczyciela. Wśród licznych zadań realizowanych przez pielęgniarkę są również takie, które określamy jako zadania funkcji kształcenia. Te zadania wykonują pielęgniarki, oprócz zasadniczych zadań wynikających z zatrudnienia na różnych stanowiskach, np. pielęgniarki odcinkowej, oddziałowej, przełożonej, rodzinnej, epidemiologicznej. Do takich zadań należy m.in.:

- udział w kształceniu pielęgniarek (prowadzenie ćwiczeń praktycznych, praktyk zawodowych, opiniowanie programów kształcenia),